

Педагогічні вимоги щодо змісту методики й організаційних форм занять базуються на принципі єдності навчання та виховання.

Починаючи заняття з дітьми, педагог-хореограф перш за все повинен зацікавити дітей мистецтвом танцю, навчити їх любити і розуміти його. Знайомство з народними традиціями та обрядами розширює кругозір дітей, збагачує їх новими враженнями. Набування вірних і міцних танцювальних навичок, участь у виконанні танців, творчий підхід до створення образів, бесіди педагога з дітьми – усе це розвиває в дитині естетичне сприйняття світу, любов до мистецтва, виховує загальну культуру, формує правильні критерії оцінки мистецтва танцю. Зацікавленість маленьких артистів, їх здатність орієнтуватися не лише в танцювальному мистецтві, але й у піснях, музиці, живописі виявляються доволі швидко. У процесі активного опанування мистецтвом танцю у дітей формується художній смак, вони починають помічати та сприймати прекрасне не тільки в мистецтві, але й у житті [2, с.10].

Отже, під час роботи з дитячим танцювальним колективом з метою зацікавлення танцями та формування хореографічної культури викладач-хореограф має звертати увагу на вивченні дітьми джерел народної хореографії, ігор та обрядів.

Література:

1. Шевчук А.С. Дитяча хореографія: навч.-метод. посібник. 3-тє вид., зі змін. та допов. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 288с.
2. Колногузенко Б.М. Хореографічне мистецтво: Зб. статей: Методичні матеріали для підготовки бакалаврів і спеціалістів за фахом «хореографів». (6.020200). Харків: ХДАК, 2008. 224с.

УДК 378.091:616-036.21

О. С. Гончарова, кандидат історичних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
м. Харків, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИШУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЇЇ ПОШИРЕННЮ

Пандемія COVID-19 привела до найбільшого за всю історію збою у функціонуванні систем освіти в усьому світі. За оцінками ЮНЕСКО понад 1,5 мільярди студентів у 165 країнах не мали можливості відвідувати заняття через поширення цього захворювання [1]. Тож, сферу вищої освіти сміливо можна назвати однією з тих сфер, на яку пандемія мала найбільший вплив у глобальному масштабі. Однак вона стала й однією з небагатьох сфер, підготовлених до переведення більшості своїх процесів в онлайн. Пандемія змусила глобальне академічне співтовариство звернутися до нових методів надання освітніх послуг, включаючи дистанційне і онлайн-навчання. Вона дала поштовх швидким та ефективним перетворенням й у системі вищої освіти України.

Постанова Кабінету міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» від 11 березня 2020 р. заборонила відвідування закладів освіти її здобувачами [2]. У зв'язку з цим всі очні заняття,

включаючи лекційні, практичні та навіть лабораторні (при наявності віртуальних аналогів), були перенесені в онлайн-середовище. Викладачі змушені були організувати навчальний процес за допомогою дистанційних технологій навчання на основі різних способів доставки електронного контенту і доступних інструментів комунікації. За таких умов всі можливі ресурси університетів, університетів-партнерів, зовнішніх постачальників контенту і сервісів були використані для реалізації освітнього процесу за допомогою мережі Інтернет. Найбільшу популярність у викладачів вищів мали вебінарні сервіси для онлайн-лекцій і консультацій (Google Meet, Google Classroom, Zoom), соціальні мережі й месенджери для комунікації здобувачів вищої освіти і викладачів, електронної пошти для розсилки контенту.

Ситуація з коронавірусною інфекцією показала наскільки важливо вишам вміти швидко реагувати на мінливі обставини в світі, у тому числі, переходити на дистанційне навчання і застосовувати можливості інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності. Не дивлячись на регулярний процес впровадження цифровізації у вищі, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітній діяльності, виявилось, що вони не були повністю освоєні. Проведені українськими науковцями дослідження продемонстрували, що до переходу на дистанційну форму освіти 61,1% респондентів іноді користувалися інструментами онлайн-навчання або деякими його елементами. Більше 23,3% не мали досвіду роботи в Інтернеті. Лише 13,7% мали досвід і постійно викладали в Інтернеті. Тож, слід констатувати, що більшість українських лекторів не мали досвіду постійної онлайн-освіти (86%). Із 22 % студентів, які висловили незадоволення онлайн-освітою, 19% основною причиною цього вказали неналежну підготовленість викладачів до навчання в Інтернеті [3, с. 3675-3676].

Викладачам не вистачало навичок роботи в цифровому середовищі; часу на освоєння нових інструментів і перебудову освітнього процесу; підтримки з боку технічних служб університету, які відіграють важливу роль при впровадженні нових технологій. Навчання викладачів у такі стислі терміни не було можливим і звелось до інструктивних внутрішніх нарад, коротких вебінарів, рекомендацій та інструкцій по роботі з різними сервісами і платформами, розміщеними на сайтах організацій. Питання створення якісних курсів навіть не виносилося на порядок денний в перші місяці переходу на дистанційне навчання. І це наслідок обставин, які змусили вищі мобілізувати всі наявні ресурси і зробити ривок в масовому екстремному впровадженні дистанційних освітніх технологій, але не в планомірному використанні інструментів онлайн-навчання, що вимагає набагато тривалішого часу. Отже, у ситуації, що склалася, було б необґрунтованим використовувати термін онлайн-навчання навіть за умови використання масових відкритих онлайн-курсів, оскільки екстрене переведення студентів на них в середині семестру без попередніх організаційних заходів і належного супроводу з боку авторів онлайн-курсів не дозволяє у повній мірі відчути переваги цієї технології. Електронний контент, створений для вирішення нагальних проблем, слід відрізняти від повноцінних онлайн-курсів, які передбачають створення гнучкого інтерактивного онлайн-середовища для контрольованого освоєння знань і навичок здобувачами освіти.

Опитування зафіксували, що 70% студентів задоволені якістю дистанційної освіти в своєму вищі, хоча й визнали наявність певних труднощів та проблем [3, с. 3675]. Під час проведеного кафедрою політичних, соціальних та культурних досліджень Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди у березні 2020 р онлайн опитування студенти до недоліків дистанційного навчання віднесли: відсутність живого спілкування; неможливість повторної здачі пропущених практичних занять; значне збільшення завдань; брак часу на виконання завдань; зобов'язання виконувати свої сімейні обов'язки щодо контролю/догляду за молодшими братами/сестрами, поки школи закриті на період проведення онлайн-занять; обмежений доступ до комп'ютера, оскільки батьки теж переведені на віддалену роботу. Викладачі ж відмітили неможливість індивідуального консультування студентів; збільшення часу на листування зі студентами, оскільки навчання в Інтернеті передбачають більш детальний опис домашнього завдання, ніж зазвичай в аудиторії. Як позитивні наслідки переведення на дистанційне навчання студенти відмітили розвиток дисципліни та самоорганізації, що дає можливість отримати освіту у зручний час і зручному місці та рівний доступ до освіти, незалежно від місця проживання, стану здоров'я чи соціального статусу. Викладачі вказують на оновлену роль вчителя, що стає наставником-консультантом, який координує процес навчання, постійно вдосконалюючи онлайн-контент та навички [4, с. 133-134].

Досвід пристосування вищів до роботи в умовах карантинних обмежень поставив на порядок денний значну кількість питань щодо організації освітнього процесу в 2020/2021 навчальному році. Одне з головних – це проблема ефективного застосування цифрових технологій в освітній діяльності з метою підвищення якості освіти здобувачів в умовах впровадження заходів запобігання коронавірусу. Одним з варіантів використання дистанційних освітніх технологій в освітньому процесі стало створення онлайн-курсів з використанням вільно поширюваного програмного пакету Moodle, що представляє собою систему управління навчанням, спеціально розроблену для створення електронних навчальних курсів, а також для організації взаємодії між викладачем і здобувачем освіти. За рівнем наданих можливостей система Moodle займає лідируюче місце серед сучасних систем дистанційного навчання. Вона дозволяє проводити розробку і публікацію навчально-методичних матеріалів у різних форматах (від текстового подання до мультимедійного варіанту), організувати спілкування зі студентами у віртуальному середовищі, оптимізувати організаційно-адміністративні функції, проводити тестування і тому подібне. Розроблений електронний навчальний курс з використанням інструментів Moodle може включати великий набір різних ресурсів і елементів. Широкі можливості для комунікації – одна з сильних сторін Moodle: система підтримує обмін файлами різних форматів; сервіс розсилки дозволяє оперативно інформувати всіх учасників курсу або окремі групи про поточні події. Для організації комунікації між користувачами курсу можна також розміщувати та використовувати електронну пошту, форум, чат, обмін повідомленнями, сервіс вебінарів. Надійна система обліку і відстеження активності студентів дозволяє в будь-який момент побачити повну картину освоєння курсу як у цілому, так і детальну інформацію по кожному елементу

курсу. Більшість елементів курсу можуть бути оцінюваними. Викладач може створювати і використовувати в рамках курсу різні системи оцінювання: контролювати відвідуваність, активність студентів, час їх навчальної роботи в мережі та ін. Правильно підібрані матеріали курсу, виходячи з цілей і завдань навчання і характеристик навчального процесу в онлайн-середовищі, забезпечать здобувачам освітній результат, а викладачеві – позитивний зворотний зв'язок [5]. Автором розроблено на платформі Moodle онлайн-курси: «Історія України ранньомодерного часу», «Історія України ХХ – початку ХХІ ст.», «Етнополітика в незалежній Україні». Практика показує, що на розробку такого курсу йде в середньому 6-9 місяців, а навички роботи викладача на онлайн-платформі формуються протягом перших двох запусків курсу.

Дистанційний формат отримання освіти з використанням курсів на платформі Moodle дозволяє студентам навчатися в зручний час, а також поєднувати навчання з роботою або іншим видом діяльності. Позитивною стороною є також індивідуальний підхід, який проявляється в можливості отримувати освіту в зручному для студента темпі. Відпадає необхідність пошуку паперових підручників, з'являється максимальна забезпеченість необхідними матеріалами в електронному форматі. Використання онлайн-тестів і завдань виключає ймовірність появи суб'єктивних факторів при формуванні викладачами оцінки знань і умінь здобувачів освіти. Слід відзначити також зручність дистанційного формату викладання для самих викладачів, оскільки це дозволяє вести викладацьку діяльність в зручний час, що означає можливість зміщення з іншою діяльністю.

Негативні сторони дистанційного формату отримання освіти пов'язані з недостатньою мотивацією студентів. Здобувачам необхідно самостійно освоювати велику частину навчального матеріалу, для чого рівень мотивації повинен бути досить високий. Вміння працювати самостійно і думати над опрацьованим матеріалом сучасна середня школа майже не розвиває. Крім того, навчання на платформі Moodle передбачає відсутність особистих контактів між студентами і викладачами. Розвиток комунікабельності знижується як у студентів, так і у викладачів, набуття досвіду роботи в команді відбувається тільки в контексті дистанційного формату. Відсутність практичної частини навчання серйозно позначається на таких програмах освіти, в яких практична частина є обов'язковою, наприклад, при отриманні педагогічної освіти, практика викладання і особистого спілкування з учнями вкрай важлива. До негативних факторів слід віднести й великий потік інформації в мережі «Інтернет» і складність виокремлення достовірної. Викладач повинен донести, яким чином необхідно працювати з різними цифровими технологіями і як знайти в цьому потоці інформації істину. За умови дистанційної роботи здійснити це досить важко.

З огляду на це, недоцільним є відмова від діалогових форм в освітньому процесі. Найбільш ефективним способом реалізації електронного навчання в системі дистанційної освіти Moodle є технологія змішаного навчання. За такої моделі викладач надає студентам доступ до електронних освітніх ресурсів для попередньої позааудиторної теоретичної підготовки до заняття; на аудиторному занятті організовується практична діяльність студентів. Виконання позааудиторних завдань з певної теми може здійснюватися двома способами:

завдання першої частини служать для підготовки до сприйняття матеріалу на аудиторних заняттях, а завдання другої частини – для закріплення отриманих знань і вироблення певних навичок. Поєднання двох форм освітньої діяльності сприятиме зниженню рівня впливу негативних сторін на отримання освіти в дистанційному форматі та підвищенню якості освіти здобувачів в умовах коронавірусної інфекції.

Після покращення епідеміологічної ситуації напевно традиційний формат отримання освіти буде переглянутий. У ньому будуть збережені позитивні елементи дистанційного формату набуття освіти. Цифрові технології допоможуть більш успішній реалізації методичних цілей традиційної освіти. В даному випадку можлива розробка програми підвищення кваліфікації для викладачів вишів, під час якої навчатимуть правильному застосуванню цифрових технологій в освітній діяльності в умовах дистанційного і традиційного форматів навчання. Оптимально, якщо навчання за даною програмою підвищення кваліфікації буде проходити в дистанційному форматі.

Таким чином, епідеміологічна ситуація, викликана поширенням коронавірусної інфекції, сприяла переходу вишів до активного використання цифрових технологій в освітньому процесі. Це допомогло не тільки знизити поширення захворювання серед викладачів та здобувачів освіти, а й продовжити процес отримання освіти. Повне впровадження цифрових технологій в систему навчання вишів дозволить системі швидко перебудуватися в залежності від зовнішніх факторів, при цьому вона буде працювати на підвищення якості освіти в будь-якому форматі навчання, відповідаючи основним завданням освіти.

Література:

1. COVID-19 и Высшее образование: Отучиться от прежних навыков ради создания системы образования на будущее. URL: <https://www.un.org/ru/120159> (дата звернення: 7. 03.2021)
2. Постанова Кабінету міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» від 11 березня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12. 03.2021)
3. Stukalo N., Simakhova A. COVID-19 Impact on Ukrainian Higher Education. *Universal Journal of Educational Research*. 2020. Vol. 8. P. 3673-3678.
4. Berezhna S., Prokopenko I. Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Vol. 12, Is. 1 Sup. 2. P. 130-135.
5. Прокопенко А.І., Підчасов Є.В., Москаленко В.В., Доценко С.О., Лебедева В.В. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів. Навчальний посібник. Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди; «Мігра», 2019. 81 с. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_IT/Posib_DO1.pdf (дата звернення: 5.01.2021)
6. Пилипенко С.Г . Земля у філософському постнекласичному дискурсі: монографія / С.Г. Пилипенко. – Харків: ФОП Панов А.М., 2020. 316 с.